

ARAŞTIRMA

HEMŞİRELERDE ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMİNİ ETKİLEYEN ETMENLERİN İNCELENMESİ*

Gülşah GÜROL ARSLAN**

Yurdanur DEMİR***
Leyla KHORSHID*****

İsmet EŞER****

Alınış Tarihi:30.10.2007
Kabul Tarihi:08.02.2008

ÖZET

Bu çalışma, hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimlerini ve bu eğilimi etkileyen etmenlerin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Veriler, katılanların sosyo-demografik özelliklerini içeren bilgi formu ve California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Hemşirelerin çalıştıkları birimlere göre ölçek toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamasına karşın ($p>0.05$), cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin ölçek toplam puan ortalamasının, açık fikirlik ve sistematik alt ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Hemşirelerin deneyim süresine, kurum dışı bilimsel faaliyetlere katılma durumlarına göre açık fikirlik alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Sonuç olarak, hemşirelerin eleştirel düşünme eğilim puanlarının düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin eleştirel düşüncelerine fırsat sağlayacak hem kurumsal hem de kurum dışı eğitim etkinliklerinin geliştirilmesi ve hemşirelerin katılımları desteklenerek eleştirel bakış açısı kazanmalarının sağlanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Eleştirel düşünme, hemşirelik, eleştirel düşünme eğilimi.

ABSTRACT

Examining The Factors Affecting The Disposition To Critical Thinking in Nurses

This study has been carried out descriptively to examine the nurses' critical thinking disposition and the factors affecting them. Data were collected by using the Information Form containing the sociodemographic characteristics of those who participated and the California Critical Thinking Predisposition Scale.

Although according to nurses' work units a statistically significant difference was not detected between nurses' total mean scores ($p<0.05$), nurses' total mean scores, the open-mindedness and systematic subscale mean scores were higher in nurses working in surgery units and this difference was statistically significant ($p<0.05$). According to nurses' years of experience and their involvement status in the extra-organization scientific events a statistically significant difference was established between open-mindedness subscale mean scores ($p<0.05$).

Consequently, nurses' critical thinking disposition scores were found lower. Developing both intra and extra-organizational training activities that will provide nurses opportunity to critical thinking and enabling them to gain a critical perspective by supporting their participation are recommended.

Keywords: Critical thinking, nursing, critical thinking disposition.

*Bu çalışma 4. Ulusal & 11. Uluslar arası Hemşirelik Kongre'sinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu (Öğr.Gör.)

***Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (Arş. Gör.)

****Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (Doç. Dr.)

*****Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (Prof. Dr.)

GİRİŞ

Eleştirel düşünme, kaynaklardan elde edilen bilgilerin toplanması ve düzenlenmesi, bu bilgi ışığında gereksinimlere karar verilmesi, olası yaklaşımlardan birinin seçilmesi, uygulanması ve işlemin sonuçlarının değerlendirilmesi gibi özellikleri içeren vazgeçilmez bir düşünme sürecidir (Karagözoğlu 2005). Günümüzde, profesyonel hemşireden beklenen eleştirel düşünmeyi tüm rol ve işlevlerinde sergilemesidir (Taşocak 1996, Dil ve Öz 2005, Şen ve ark. 2007).

Eleştirel düşünme, sağlık bakım alanlarında yüksek düzeyde bakım sağlamak için temel koşullardan biridir (Bırol 2004). Hemşirelikte karar verme sürecinde; mesleki temel bilgi, hemşirelik deneyimi, eleştirel düşünme yeterliliği, eleştirel düşünme için gerekli olan tutumlar ve eleştirel düşünme standartlarının önemli olduğu bilinmektedir (Dirimeşe ve Dicle 2006). Bunların yanı sıra, ulusal ve uluslararası hemşirelik kuruluşları, akreditasyon kurumları eğitim programlarında eleştirel düşünmenin yer alması gerektiğini ifade ederek değerlendirme kriterleri arasına yer vermektedir (Kaya 2007).

Ülkemizde çeşitli eğitim düzeylerine sahip hemşireler tarafından yürütülmekte olan hasta bakımının güçlenmesi için hemşirelerin bağımlı fonksiyonlarından çok bağımsız fonksiyonlarını ön plana çıkarmaları ve özellikle kritik karar verme, sorun çözme gibi becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Bırol 2004, Kelleci ve Gölbaşı 2004). Ülkemizde hemşirelerin eleştirel düşünme becerisini inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır (Dirimeşe ve Dicle 2006). Bu nedenle hemşirelerin eleştirel düşünme düzeylerini ve bunu etkileyen etmenlerin belirlenmesine gereksinim duyulmuştur. Araştırmanın bu gereksinime yanıt vereceği ve hemşirelerin eleştirel düşünme düzeyleri ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Amaç

Bu çalışma, hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimleri ve bu eğilimi etkileyen etmenlerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı olarak yapılan bu araştırmanın evrenini 2007 yılı Mayıs ayında Manisa Devlet Hastanesi ve Merkez Efendi Devlet Hastanesi'nde çalışan (E=223) hemşireler oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, tüm evrene ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak, 137 hemşireye vardiyalı çalışma, kurslara katılım, raporlar ve çalışmaya katılmada isteksizlik gibi nedenlerle ulaşılamadığından toplam 86 hemşirenin verileri değerlendirmeye alınmıştır. Yanıtlama oranı %63'tür.

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini içeren bilgi formu ve California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CCTDI) kullanılarak toplanmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması Kökdemir (2003) tarafından yapılmış olup, 51 madde ve doğruyu arama, açık fikirlilik, analitiklik, sistematiklik, kendine güven, meraklılık olmak üzere altı alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek 6'lı Likert tipinde olup "hiç katılmıyorum ifadesine: 1", "katılmıyorum ifadesine: 2", "kısmen katılmıyorum ifadesine: 3", "kısmen katılıyorum ifadesine: 4", "katılıyorum ifadesine: 5", "tamamen katılıyorum ifadesine: 6" puan verilerek değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, ölçekten alınan 240 puanın altı düşük, 300 puan üstü yüksek eleştirel düşünme eğilimini göstermektedir (Dirimeşe ve Dicle 2006).

Ölçeğin toplam iç tutarlılığı 0.88'dir. Alt ölçekler sırasıyla doğruyu arama 0.61, açık fikirlilik 0.75, analitiklik 0.75, sistematiklik 0.63, kendine güven 0.77 ve meraklılık 0.78 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu çalışmadaki

örneklem grubu için cronbach alfa değerleri toplam 0.84'tür. Alt ölçekler sırasıyla doğruyu arama 0.54, açık fikirlilik 0.75, analitiklik 0.72, sistematiklik 0.56, kendine güven 0.71 ve meraklılık 0.77 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik İlkeleri

Araştırmanın yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Etik Kurul'undan ve Manisa İli Sağlık Müdürlüğü'nden yazılı izin ve katılımcılardan sözel izin alınmıştır.

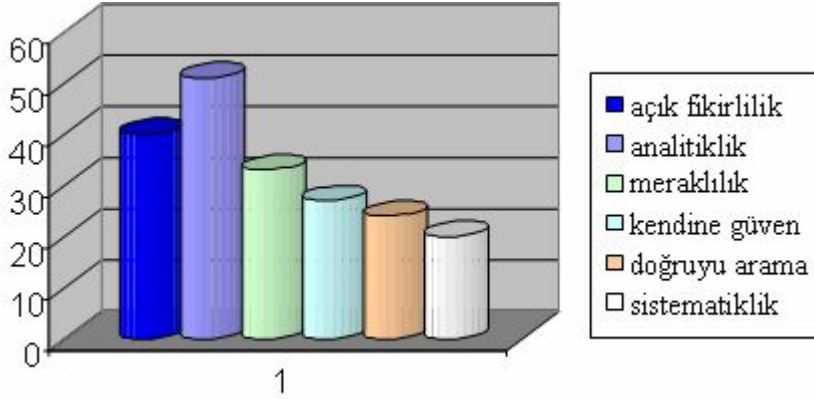
Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verilerinin değerlendirilmesinde, Kruskal-Wallis Testi, Independent-Samples T Testi, Mann Whitney U Testi, One Way ANOVA ve Pearson's Korelasyon Testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin yaş ortalamasının 34.18 ± 8.30 , %62.8'inin 19-36 yaş grubunda, %69.8'inin evli, %55.8'inin lise, %36.0'ının önlisans mezunu, %55.8'inin gelirinin gidere eşit olduğu, %61.6'sının zaman buldukça sosyal ve kültürel faaliyetlere katıldığı saptanmıştır.

Hemşirelerin %46.5'i dahili, %53.5'i ise cerrahi birimlerde çalışmaktadır. Hemşirelerin, %34.9'unun 5-10 yıl, %47.7'sinin 10 yıl ve daha uzun süreli hemşirelik deneyimi olduğu, %38.4'ünün 1 veya daha fazla kurum içi bilimsel etkinliklere katıldığı, %11.6'sının 1 veya daha fazla kurum dışı bilimsel etkinliklere katıldığı, %17.4'ünün ise hemşirelik mesleğine yönelik sertifikaya sahibi olduğu belirlenmiştir.

Grafik 1. Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimi Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı

Grafik 1'e bakıldığında, araştırma kapsamına alınan hemşirelerin toplam eleştirel eğilim puan ortalaması 200.08 ± 21.95 'tir. Alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde ise açık fikirlilik 40.34 ± 8.74 , analitiklik 51.87 ± 6.31 , meraklılık 33.55 ± 5.46 , kendine güven 27.47 ± 4.91 , doğruyu arama 24.76 ± 4.92 ve sistematiklik 20.68 ± 3.84 olarak bulunmuştur.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda araştırma kapsamına alınan hemşirelerin eleştirel düşünme eğilim puanlarının

düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir (Dirimeşe ve Dicle 2006, Kıranşal ve ark. 2006). Bu sonuçlar bizim çalışmamız ile benzerlik göstermektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda ise hemşirelerin eleştirel düşünme eğilim puanlarının orta düzeyde olduğu bildirilmiştir (Rodriquez 2000, Hicks et al. 2003).

Hemşirelerde eleştirel düşünme eğilim puanlarının düşük düzeyde olmasının iş yoğunluğu, iş doyumsuzluğu gibi yönetimsel nedenlerin yanı sıra

biyrsel farklılıklar, düşünsel gelişim gösterememe ve farklı bakış açıları geliştirememeye gibi faktörlerle de ilişkili olduğu söylenebilir (Dirimeşe ve Dicle 2006, Kelleci ve Gölbaşı 2004).

Tablo 1'e bakıldığında, hemşirelerin yaş ortalaması ile eleştirel düşünme eğilimi ve alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Bunun yanı sıra, Dirimeşe ve Dicle'nin (2006) çalışma

sonucu bu bulguyla paralellik göstermektedir. Rodriguez (2000) yaş ile eleştirel düşünme eğilim toplam puanı ve sadece açık fikirlilik alt ölçek puanı ile anlamlı bir ilişkinin olduğunu; Martin (1998) yaşın artmasıyla birlikte eleştirel düşünmenin ve karar vermenin de arttığını; Howenstein ve arkadaşları (1996) ise yaş ile eleştirel düşünme becerisi arasında negatif bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 1. Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilim Puan Ortalamaları İle Yaş Ortalamaları Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	r	P
Açık Fikirlilik/ Yaş	0.08	0.47
Analitiklik /Yaş	0.06	0.56
Meraklılık / Yaş	0.18	0.09
Kendine Güven /Yaş	0.19	0.07
Doğruyu Arama /Yaş	0.06	0.59
Sistematiklik /Yaş	0.01	0.89
Eleştirel Düşünme Eğilim Toplam Puanı / Yaş	0.17	0.12

Çalışmada, örneklem gurubunu oluşturan hemşirelerin yaş ortalaması 34.18 ± 8.30 'dur. Erken yetişkinlik dönemindeki yeni roller ve sorumluluklar bireylerin zihinsel karmaşa yaşamasına neden olarak eleştirel düşüncelerini olumsuz yönde etkileyebilir. Erken yetişkinlik dönemine geçiş sürecinde bireylerin sorumlulukları artmakla birlikte bu dönem kendini gerçekleştirme dönemidir (Ignatavicius et al. 1995, Dirimeşe ve Dicle 2006). Dolayısıyla bu dönemde, eleştirel düşünmenin gelişmesi ve kullanımı istendik düzeyde olmayabilir.

Tablo 2'ye bakıldığında, 1-5 yıl deneyim süresi olan hemşirelerin eleştirel düşünme eğilim puanı 199.93 ± 23.27 , 6-10 yıl deneyim süresi olanların 192.96 ± 20.71 , 11 yıl ve üzeri deneyim süresi olanların ise 205.34 ± 21.38 olarak

bulunmuştur. Deneyim süresine göre eleştirel düşünme eğilimi puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu saptanmıştır ($p>0.05$, Tablo 2). Dirimeşe ve Dicle'nin (2006) çalışmasında da benzer bulgular yer almaktadır.

Deneyim süresine göre alt ölçekler incelendiğinde; 11 yıl ve üzeri deneyim süresi olan hemşirelerin diğer gruplarda olan hemşirelere göre açık fikirlilik ve kendine güven alt ölçeklerinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları ($p<0.01$ Tablo 2). Bunun yanında, 1-5 yıl deneyim süresi olan hemşirelerin diğer gruptaki hemşirelere göre sistematiklik alt ölçeğinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı saptanmıştır ($p<0.05$ Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelerin Hemşirelik Deneyim Süresine Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

CCTDI ve Alt Ölçekler	1-5 yıl S:15 X±SD	6-10 yıl S: 30 X±SD	11 yıl ve üzeri S:41 X±SD	* KW	p
Açık Fikirlilik	41.40 ±7.42	37.03 ± 8.01	42.02 ± 9.16	4.502	**0.03
Analitiklik	50.80 ± 7.58	51.93 ± 6.07	52.21 ± 6.09	0.071	0.79
Meraklılık	33.60 ± 6.00	33.50 ± 4.82	33.58 ± 5.82	0.001	0.98
Kendine Güven	25.66 ± 5.65	26.13 ± 5.20	29.12 ± 3.89	4.835	**0.01
Doğruyu Arama	24.86 ± 4.50	23.70 ± 5.12	25.51 ± 4.88	0.189	0.66
Sistematiklik	22.66 ± 3.03	19.40 ± 3.35	21.26 ± 4.24	4.035	**0.04
Toplam Puan	199.93±23.27	192.96 ± 20.71	205.34 ± 21.38	1.202	0.27

*Kruskal-Wallis Testi , **p<0.05

Literatürde, hemşirelik kararları için geliştirilen eleştirel düşünme modelinde, hemşirelerin klinik deneyime, uygulama ve karar verme fırsatlarına sahip olmalarının, eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilmeleri için gerekli olduğunu belirtilmektedir (Kataoka-Yahiro and Saylor 1994, Martin 2002).

Çalışmalarda, klinik deneyimi olan hemşirelerin daha iyi eleştirel düşünebildikleri ve karar verebildikleri belirtilmiştir (Girod 2000, Hawley 1998). Buna karşın Rodriquez (2000) ve Hick ve arkadaşları (2003) hemşirelerin deneyim yılına göre eleştirel düşüncelerinde anlamlı bir farkın olmadığını, Howenstein ve arkadaşları (1996) ise deneyim yılı ile eleştirel düşünme beceri puanı arasında negatif yönde ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Hurst ve arkadaşları (1991) deneyimli hemşirelerin eleştirel bir bakış açısından çok, rutin bir şekilde bakım vermeye yoğunlaştıklarını belirtmektedir.

Çalışmamızda, 11 yıl ve üzeri deneyimi olan hemşirelerin açık fikirlilik ve kendine güven alt ölçeklerinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Açık fikirlilik ve kendine güven özellikleri mesleki

olgunluk dönemi ile artış göstermektedir (Kataoka-Yahiro and Saylor 1994). Çalışmada, 1-5 yıl deneyim süresi olan hemşirelerin sistematiklik alt ölçeğinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan almış olmalarının meslek yaşamına yeni atılmaları sebebiyle daha sistemli ve bilgiye dayalı bir karar verme stratejisini kullanarak idealist olmanın getirdiği titizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir.

Hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimi toplam puanlarının sırası ile lise mezunu 201.55±23.17, önlisans mezunu 198.22±22.04, lisans mezunları ise 197.66±8.43 olduğu; öğrenim durumuna göre eleştirel düşünme eğilimi toplam puanları ve alt ölçek puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu saptanmıştır (p>0.05). Literatürde eğitim düzeyi ile eleştirel düşünme eğilimi arasında ilişki olduğu belirten çalışmaların (Howenstein et al. 1996, Erdem 2001, Wrobel et al. 1997, Angel et al. 2000, McCarthy et al. 1999) yanı sıra, bazı araştırma sonuçlarında ise anlamlı bir farklılığın olmadığı belirtilmektedir (Spelic et al. 2001, Hick et al 2003, Stewart and Demsey 2005).

Tablo 3. Hemşirelerin Çalıştıkları Birimlere Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

CCTDI ve Alt Ölçekler	Dahili Birimler	Cerrahi Birimler	*t	p
	S:40 X±SD	S: 46 X±SD		
Açık Fikirlilik	37.67 ± 8.85	42.67 ± 8.03	2.743	**0.03
Analitiklik	51.80 ± 6.44	52.06 ± 6.15	1.272	0.20
Meraklılık	33.00 ± 5.59	34.04 ± 5.36	0.879	0.38
Kendine Güven	27.07 ± 5.59	27.82 ± 4.27	0.692	0.49
Doğruyu Arama	24.47 ± 4.67	25.02 ± 5.16	0.515	0.60
Sistematiklik	19.72 ± 3.60	21.52 ± 3.88	2.212	**0.02
Toplam Puan	196.17 ± 21.72	203.47 ± 21.81	1.552	0.12

*Independent Samples t Testi , **p<0.05

Hemşirelerin çalıştıkları birimlere göre eleştirel düşünme eğilim puanları incelendiğinde puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu saptanmıştır (p>0.05). Dirimeşe ve Dicle (2006), Howenstein (1996) ve Hawley'in (1998) çalışmaları bu çalışma sonucunu destekler niteliktedir. Bu sonuç, hemşirelerin uzmanlık alanlarına göre farklı eğilim göstermeleri ve eleştirel düşünmede bireysel kazanım sürecinin önemli olduğunu düşündürmektedir.

Hemşirelerin çalıştıkları birimlere göre alt ölçekler

incelendiğinde; cerrahi birimlerde çalışanların dahili birimlerde çalışanlara göre açık fikirlilik ve sistematiklik alt ölçek puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (p<0.05, Tablo 3). Cerrahi birimlerde çalışanların sürekli alternatifli birçok plan yapmasını ve sistematik düşünmesini gerektirmektedir (Karaöz 2000, Dirimeşe ve Dicle 2006). Dolayısıyla çalışmamızda, cerrahi birimlerde çalışan hemşirelerin bu özelliklerinin eleştirel düşünme eğilimini olumlu yönde etkilediği düşünülebilir.

Tablo 4. Hemşirelerin Kurum İçi Bilimsel Etkinliklere Katılma Durumuna Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

CCTDI ve Alt Ölçekler	Hiç katılmayanlar	1 veya daha fazla kez katılanlar	*t	p
	n:53 X±SD	n: 33 X±SD		
Açık Fikirlilik	40.71 ± 9.36	39.75 ± 7.75	0.514	0.60
Analitiklik	51.22 ± 6.81	52.90 ± 5.35	1.274	0.20
Meraklılık	33.07± 6.10	34.33 ± 4.22	1.128	0.26
Kendine Güven	26.92 ± 5.12	28.36 ± 4.49	1.368	0.17
Doğruyu Arama	25.00 ± 5.50	24.39 ± 3.86	0.599	0.55
Sistematiklik	21.22 ± 3.71	19.81 ± 3.94	1.647	0.10
Toplam Puan	199.28±23.26	210.36±19.94	0.441	0.66

*Independent Samples t Testi

Hemşirelerin kurum içi bilimsel etkinliklere katılma durumuna göre eleştirel düşünme eğilim puanları incelendiğinde, toplam puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak

anlamlı olmadığı saptanmıştır (p>0.05, Tablo 4). Dirimeşe ve Dicle'nin (2006) çalışma sonucu bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Kurum içi bilimsel etkinliklere 1 veya daha fazla kez katılan hemşirelerin hiç katılmayanlara göre alt ölçek puanlarının yüksek olmasına karşın puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$, Tablo 4). Hizmet içi eğitim programlarından elde edilen bilgilerin yalnızca beceri geliştirerek uygulamalara aktarılabilir değil, düşünmeyi güdüleyen, tutum ve değerlerin gelişmesinde yardımcı olması beklenmelidir (Dirimeşe ve Dicle 2006).

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin, kurum dışı bilimsel etkinliklere katılma durumlarına göre eleştirel düşünme eğilim toplam puanları incelendiğinde; hiç katılmayanların eleştirel düşünme eğilim puanı 181.17 ± 13.87 , 1 veya daha fazla kez katılanların 191.80 ± 22.64 olduğu, buna karşın ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$, Tablo 5).

Tablo 5. Hemşirelerin Kurum Dışı Bilimsel Etkinliklere Katılma Durumuna Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

CCTDI ve Alt Ölçekler	Hiç katılmayanlar	1 veya daha fazla kez katılanlar	* U	p
	S:76 X±SD	S: 10 X±SD		
Açık Fikirlilik	31.26 ± 8.58	43.40 ± 6.93	195.000	** 0.01
Analitiklik	51.67 ± 6.50	53.40 ± 4.52	340.500	0.59
Meraklılık	27.48± 5.06	35.70 ± 4.37	272.500	0.14
Kendine Güven	27.48 ± 5.05	27.40 ± 3.83	377.500	0.97
Doğruyu Arama	25.25 ± 4.79	41.10± 4.50	198.500	**0.01
Sistematiklik	20.94 ± 3.89	18.70 ± 3.94	250.500	0.08
Toplam Puan	181.17±13.87	191.80±22.64	285.000	0.20

*Mann Whitney U Testi , ** $p<0.05$

Kurum dışı bilimsel etkinliklere 1 veya daha fazla kez katılanların açık fikirlilik ve doğruyu arama alt ölçek puanları, hiç katılmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0.01$). Analitiklik, meraklılık, kendine güven ve sistematiklik alt ölçek puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$, Tablo 6). Dirimeşe ve Dicle'nin (2006) çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Eleştirel düşünmenin geliştirilmesi için bilimsel etkinliklere katılım oranının sağlanması, çalışanların motive edilmesi ve ulaşılabilir olması oldukça önemlidir (Dirimeşe ve Dicle 2006). Bununla birlikte çalışmamızda, kurum dışı bilimsel etkinliklere 1 veya daha fazla katılanların açık fikirlilik ve doğruyu arama alt ölçek puanları, hiç

katılmayanlara göre anlamlı olarak yüksektir ($p<0.05$ Tablo 5). Kurum dışı bilimsel etkinliklere katılma durumunun eleştirel düşünmenin bu boyutlarına olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir.

Sosyal ve kültürel etkinliklere katılan hemşirelerin meraklılık alt ölçeğinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı saptanmıştır ($p<0.05$). Çalışmamızda, hemşirelerin yaş ortalaması 34.18 ± 8.30 'dır. Bu dönem, yeni bilgiler arama, genel meraklılık düzeyinde farklı şeyler öğrenmeyi istemenin yüksek olduğu erken yetişkinlik döneminin özellikleri arasında yer almaktadır (Dirimeşe ve Dicle 2006). Bu özelliklerin eleştirel düşünme eğilimine olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

Çalışmada, hemşirelerin medeni durum, gelir düzeyi, yaşanılan yer gibi bazı tanıtıcı özelliklerine göre eleştirel düşünme eğilimi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Bu çalışma sonucuna göre, hemşirelerin bu özelliklerinin eleştirel düşünme eğilimini etkilemediği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda, hemşirelerin eleştirel düşünme eğilim puanlarının düşük düzeyde olduğu; eleştirel düşünme eğilimi puanları ile yaş ortalaması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı

belirlenmiştir. Kurum dışı bilimsel etkinliklere bir veya daha fazla kez katılan hemşirelerin açık fikirlilik ve doğruyu arama alt ölçeğinin anlamlı olarak daha yüksek puan aldığı saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda öneriler:

Hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin gelişimini sağlayacak kurum içi ve dışı eğitim etkinliklerinin sağlanması, katılımlarının desteklenmesi, ülkemizin kültürel özellikleri göz önüne alınarak hemşirelikte eleştirel düşünme boyutlarının tanımlanması ve ölçüm araçlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Angel B, Duffey M, Belyea M** (2000). An evidence-based project for evaluating strategies to improve knowledge acquisition and critical-thinking performance in nursing students. *Journal Nursing Education* 39(5):219–28.
- Biol L** (2004). Hemşirelik Süreci. Etki Matbaacılık Yayıncılık 6. Baskı, İstanbul, 2004.
- Dil S, Öz F** (2005). Hemşirelik yüksekokulu ve beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini etkileyen faktörler. *Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Sağlık Eğitim Araştırma Dergisi* 1(1):12-25.
- Dirimeşe E, Dicle A** (2006). Hemşirelerin ve öğrenci hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bil. Enst. İzmir.
- Erdem Y** (2001). Yüksekokul ve sağlık meslek lisesi mezunu hemşirelerin problem çözme becerileri. *Yeni Tıp Dergisi* (1):25-29.
- Girod EA** (2000). Graduate nurses: critical thinkers or better decision makers? *Journal of Advanced Nursing* 31(2): 288 – 297.
- Hawley DP** (1998). The measurement of a critical thinking disposition among practicing registered nurses. In partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy School of Nursing, New Mexico State University.
- Hicks FD, Merritt SL, Elstein AS** (2003). Critical thinking and clinical decision making in critical care nursing: a pilot study. *Heart and Lung* 32:169-180.

- Howenstein MA, Bilodeau K, Brogna MJ et al.** (1996). Factors associated with critical thinking among nurses. *Journal Continuing Education Nursing* 27(3):100-3.
- Hurst K, Dean A, Trickey S** (1991). The recognition and nonrecognition of problem-solving stages in nursing practice. *Journal Advanced Nursing* 16(12): 1444-1454.
- Ignatavicius DD, Workman ML, Mishler MA** (1995). *Medical- surgical nursing: A nursing process approach*. 2nd ed., Philadelphia.
- Karagözoğlu Ş** (2005) Bilimsel bir disiplin olarak hemşirelik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 9(1):6-14.
- Karaöz S** (2000). Cerrahi ve etik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 4 (1):1-8.
- Katoaka-Yahiro M, Saylor CA** (1994). Critical thinking model for nursing judgment. *Journal Nursing Education* 33(8):351-356.
- Kaya H** (2007). Eleştirel düşünmeye eleştirel bir bakış. 4.Uluslararası & 11. Ulusal Hemşirelik Kongre Kitabı 5-8 Eylül, Ankara, 126.
- Kelleci M, Gölbaşı Z** (2004). Bir Üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 8(2):1-8.
- Kıranşal N, Adana F, Erdağı S ve ark.** (2006). Kars'ta çalışan hemşirelerin eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi. 42. Ulusal Psikiyatri Kongresi Kitabı 01- 05 Kasım, İstanbul.

- Kökdemir D** (2003). Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme. Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosy. Bil. Enst. Ankara.
- Martin C** (2002). The theory of critical thinking of nursing. *Nursing Education Perspectives* 23(5): 243–247.
- McCarthy P, Schuster P, Zehr P et al.** (1999). Evaluation of critical thinking in a baccalaureate nursing program. *Journal Nursing Education* 38(3): 142-4.
- Rodriguez G** (2000). Demographics and disposition as predictors of the application of critical thinking skills in nursing practice. *Dissertation Abstracts International* 62(1): (UMI No. AAT 3002095).
- Spelic SS, Parsons M, Hercinger M et al** (2001). Evaluation of critical thinking outcomes of a BSN program. *Holistic Nursing Practice* 15(3):27-34
- Stewart S, Dempsey LF** (2005). A longitudinal study of baccalaureate nursing students' critical thinking dispositions. *Journal Nursing Education* 44(2): 81-4.
- Şen S, Er S, Kavlak O** (2007). Hemşirelik uygulamalarında eleştirel düşünme. 4.Uluslararası & 11. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, 5-8 Eylül, Ankara, 293.
- Taşocak G** (1996). Hemşirelikte eleştirel düşünme. *Ulusal Cerrahi Kongresi Program ve Özet Kitabı*, 131.
- Wrobel BV, O’Sullivan P, Smith L** (1997). Evaluating critical thinking skills of baccalaureate nursing students. *Journal of Nursing Education* 36 (10): 485–488.